ÖMER KUL

ŞU PONTUS DEDİKLERİ

Millî mücadele büyük fedakârlıklarla cephede düşman kuvvetlerine, dâhilde ise çeşitli isyanlar ve tehditlere karşı yürütülmüş, sonu zaferle bitirilmiş bir harekettir. Yayına hazırlamış olduğumuz bu eser, şanlı bir mücadele tarihinin bir iç meselesi olan Pontus'u günümüzle irtibatlandırarak, biraz da nükteli bir şekilde, ele almayı hedeflemiştir.

II. Gregorios (Fener Patrikhanesi'nin 1821 yılında idam edilen Patriği), Rus Çarı'na özetle şunları yazıyordu: "Türkleri maddeten ezmek ve yıkmak mümkün değildir. Türkler, Müslüman oldukları için çok sabırlı ve mukavemetlidir. Gayet mağrurdurlar ve izzet-i iman sahibidirler. Bu hasletleri, dinlerine bağlılıklarından, kadere rıza göstermelerinden, ananelerinin kuvvetinden, padişahlarına olan itaat duygularından gelmektedir. Türkler zekidirler ve kendilerini müspet yolda sevk ve idare edecek reislere sahip oldukları müddetçe de çalışkandırlar. Onların bütün meziyetleri, hatta kahramanlık ve şecaat duyguları da ananelerine olan bağlılıklarından, ahlaklarının sağlamlığından gelmektedir. Türklerde evvelâ itaat duygusunu kırmak ve manevi bağlarını parçalamak, din sağlamlığını zayıflatmak icap eder. Bunun da en kısa yolu, millî geleneklerine ve maneviyatlarına uymayan harici fikirler ve hareketlere alıştırmaktır. Maneviyatları sarsıldığı gün, Türklerin kendilerinden şeklen çok güçlü, kalabalık kuvvetler önünde zafere götüren asıl kudretleri sarsılacak ve maddî vasıtaların üstünlüğü ile yıkmak mümkün olabilecektir. Bu sebeple Osmanlı Devleti'ni tasfiye için mücerret olarak harp meydanlarındaki zaferler kâfi değildir. Yapılacak olan; Türklere bir şey hissettirmeden, bünyelerindeki tahribatı tamamlamaktır." İşte bugün de yapılan şey tam da budur.

ISBN 978-9944-337-18-2
9 789944 337182
0784069 ALB
Togan yayıncılık
16 YTL

T

ŞU PONTUS DEDİKLERİ

ÖMER KUL

Togan yayıncılık

ÖMER KUL

ŞU PONTUS DEDİKLERİ

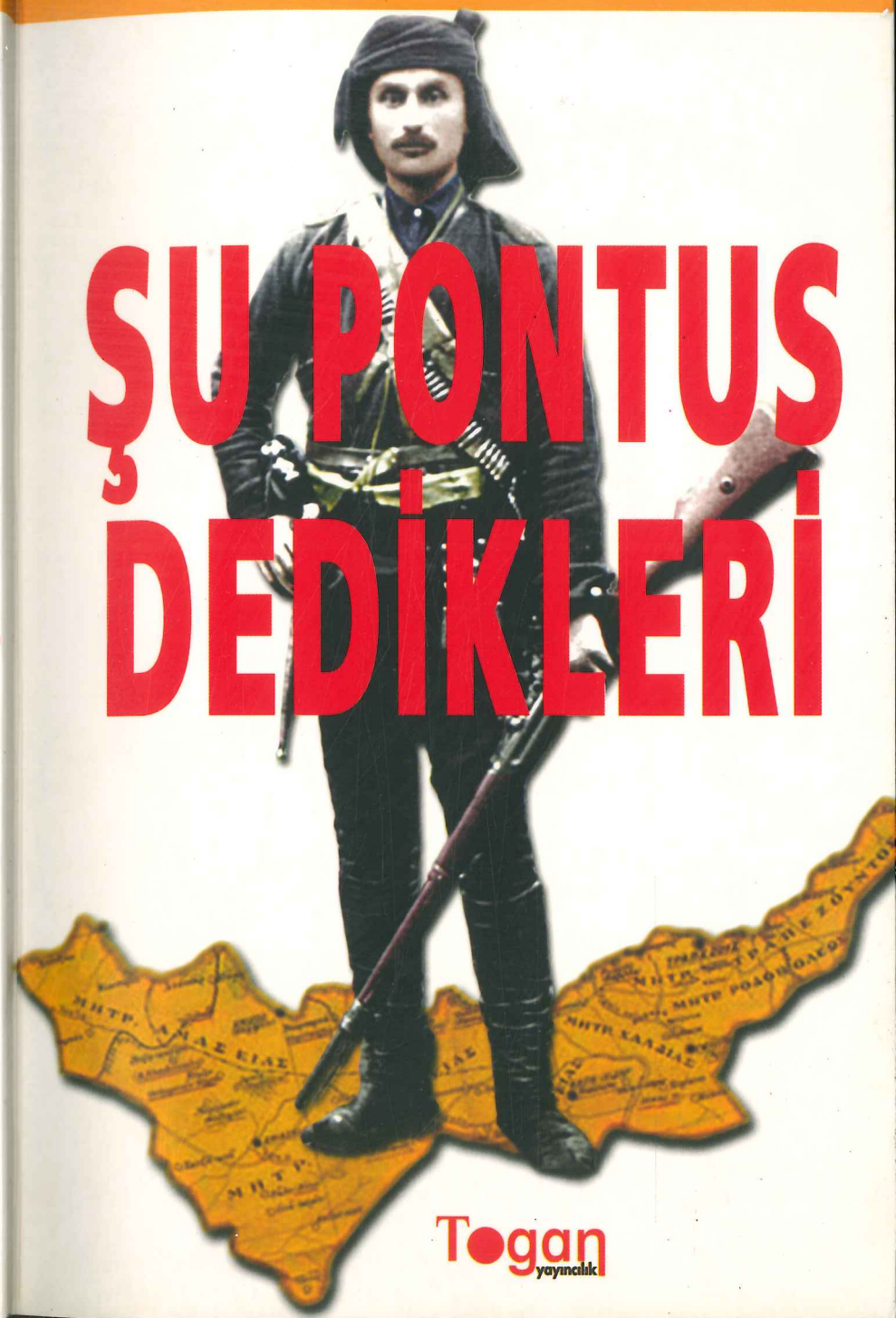

Togan yayıncılık

ŞU PONTUS DEDİKLERİ

Togan Yayınları	19
Araştırma-İnceleme	16
Yazarı	Ömer Kul
Editör	Dr. Cihan Piyadeoğlu
Kapak Tasarım	Selahattin Uslucan
İç Düzen	Burhan Maden – 0532 370 39 99
Baskı	Çalış Ofset
	Tel: (0212) 482 11 04
1. Baskı	Eylül 2008
ISBN	978-9944-337-18-2
Togan Yayıncılık	BİZİM AVRASYA YAY. kuruluşudur.
Bizim Avrasya Yay. Turiz. İnş. Ve San. Tic. Ltd. Şti.	Alifakih Cad. 26/c Kocamustafapaşa/İstanbul Tel: 0212 585 66 28 – 518 22 94

© Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre, kitabı yayımlayan TOGAN YAYINLARI'nın ve yazarın izni olmaksızın elektronik, mekânik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

ŞU PONTUS DEDİKLERİ

ÖMER KUL

İçindekiler

Kısaltmalar 7

Önsöz 9

Giriş 17

Birinci Bölüm
Karadeniz Bölgesi'nin Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı 67

a- Demografik Durum 67
a.a. Resmî Kaynaklarda Türk ve Rum Nüfus 67
a.b. Rumların İddialarına Göre Bölgedeki Nüfus 71
a.c. Bölgedeki Rum Nüfusunu Arttırma Çabaları 78

b- Sosyoekonomik Yapı 83
b.a. Etnik Yapı ve Dil 83
b.b. Sosyo-Ekonomik Yapı 86

İkinci Bölüm
Pontus Meselesine Yardımcı Olan Amiller 93

a. Rum Cemiyetleri 94
a.a. Rum Matbuat Cemiyeti 95
a.b. Rum Göçmenler Cemiyeti 96
a.c. Asya-yi Suğra (Küçük Asya) Cemiyeti 97
a.d. Meşru Müdafaa Cemiyeti 100
a.e. Pontus Cemiyeti 101
a.f. Batum'da Kurulan Pontus Cemiyetleri 102

b. Rum Eşrafı ve Pontuscu Çeteler 105
b.a. Metropolit Hrisantos ve Rum Eşrafının Pontusçuluk Faaliyetleri 105
b.b. Rum Çeteleri 127

Üçüncü Bölüm
Pontus Olaylarında İtilaf Devletlerinin Rolü ve Rum Propagandaları 137

a. İtilaf Devletleri ve Pontus meselesindeki rolleri 140
a.a. Yunanistan *140*
a.b. İngiltere *157*
a.c. Fransa *163*
a.d. Amerika *167*

b. Rum Propagandası ve Bu Konuda Faaliyette Bulunan Kurumlar 173

Dördüncü Bölüm
Milli Mücadele ve Pontusçuluğun Sonu 187

a. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti ve Bu Cemiyetin Millî Mücadeleye Katkıları 198

b. Topal Osman Ağa ve Giresun'da Millî Kuvvetlerin Kurulması 208

c. Samsun'da Pontusçuluk Hareketine Karşı Yürütülen Faaliyetler 217

d. Pontusçuluğun Sonu ve Günümüzde Pontusçuluk Faaliyetleri 218
d.a. Pontusçuluğun Sonu *218*
c.b. Günümüzde Pontusçuluk Faaliyetleri *227*

Sonuç 285

Bibliyografya 293

Ekler 317

Fotoğraflar 327

Dizin 339

Kısaltmalar

AAM	Atatürk Araştırma Merkezi
AAMD	Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi
ASAM	Avrasya Stratejik Araştırma Merkezi
aynı mlf.	Aynı müellif
a.g.e.	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
bkz.	Bakınız
bs.	Baskı
BDAGM	Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
BOAD	Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dairesi
BTTD	Belgelerle Türk Tarihi Dergisi
C.	Cilt
çev.	Çeviren
Ds.	Dosya
Ed.	Editör
Fh.	fihrist
fot.	Fotoğraf
Haz.	Hazırlayan
HTVD	Harp Tarihi Vesikaları Dergisi
İA	İslam Ansiklopedisi
İ.Ü. Sos. Bil. Enst.	İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kls.	Klasör

KTÜ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
nşr.	Neşreden
OSAV	Osmanlı Araştırmaları Vakfı
s.	Sayfa
S.	Sayı
trc.	Tercüme
TİD	Tarih İncelemeleri Dergisi
TİTE	Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü
TDV	Tarih Vesikaları Dergisi
TDAV	Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
TKAE	Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
tsh.	Tashih
TTK	Türk Tarih Kurumu
TDK	Türk Dil Kurumu
vd.	ve devamı
Yay.	Yayınevi
Yay. haz.	Yayına Hazırlayan
yty	Yayın Tarihi Yok

Önsöz

Yeryüzünde tarihi, her türlü olay itibariyle bizimki kadar zengin olan bir millet daha yoktur. Fakat dünyadaki milletler içinde tarihini bizim kadar unutmuş hiçbir millette yoktur. Bu tespit bundan iki asır önce de böyleydi günümüzde de böyledir. Genç nesiller de bu tespitteki şekliyle hâlâ uyumakta ve uyutulmaktadır. Mazimizle bağımızı kestik, yönümüzü Batı'ya çevirdik ve silinen hafızamızı oradan gelen ışıkla aydınlanan kişilerin getirdiği bilgilerle doldurma yolunu seçtik. Batı'nın efsane ve hurafelerini tartışma kabul etmez gerçek, bizim belgeye dayalı hakikatlerimizi ise bilim dışı safsatalar saydık ve saymaya devam ettik.

Asırlar süren din ve mezhep savaşlarını, Feodaliteyi, Haçlı Seferlerini düzenlemeyi, Hindistan'ı, Asya'yı, Afrika'yı, Osmanlı ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nu parçalayıp paylaşmayı, sömürgeciliği, kan dökmeyi... vs. hep Avrupalı zihniyet başlatmıştı. Fransız İhtilali'nin ardından *"Özgürlük ve Demokrasi"* kelimeleri her yere yazıldı ise de ırkçılığın, komünizmin, diktatörlüklerin, nazizmin, faşizmin ve terörizm zihniyetinin merkezi hep Avrupa coğrafyası olmuştur.

Bugün gibi hatırladığım ilk, orta, lise ve üniversite yıllarımda ülkemizin birlik ve beraberliği, dinimizin yozlaştırılması, millî ve manevî değerlerimize karşı hücumlar... vb.

konuları hem hassasiyet sahibi öğretmenlerimizden, hem okuduğumuz kitaplardan hem de çevremizde okuma alışkanlığı olup bizi bilgilendiren büyüklerimizden duyardık. Her zaman kendi kendime *"Yahu bu hain devletler ve onların işbirlikçilerinin başka işleri yok da bizim değerlerimizi ortadan nasıl kaldırabileceklerini mi düşünmekteler?"* sorusunu sorardım. Açıkçası o gün söylenenleri hep komplo teorisi olarak değerlendirir, şüpheyle bakardım. Lakin işin aslında bize öğretilenler ve anlatılanlardan daha da vahim olduğunu çok geçmeden fark etmiş olmam, benim için artı bir değer olmuştur. Karadenizli bir Müslüman-Türk evladı olarak, ülkemin refah ve mutluluğu, evlatlarımızın daha iyi bir Türkiye'de hayatlarını idame ettirebilmeleri için yapmamız gereken birçok iş, kat etmemiz gereken çok mesafe olduğunu, ayrıca bu süre zarfında uyumanın bile bizler için büyük lüks olduğu kanaatine vardım. Bugün konuşulmakta ve üzerinde tartışılmakta olan ülke problemlerinin ve oynanan Bizans oyunlarının aslında buzdağının sadece görünen kısmı olduğu idrakiyle hareket etmek mecburiyetindeyiz.

Önce Kıbrıs, arkasından Ermeni, Süryani, Nesturi derken menüye bir de Pontus ilave edilmiş bulunmaktadır. *"19 Mayıs"* sözde Pontus soykırımının yıldönümü olarak kabul edilmektedir. Dünya üzerinde Haçlı zihniyetinin ortaya koyduğu ama tarihî gerçekliklerle hiçbir alakası olmayan bu düşünce, *"Dünyada soykırım yapan tek milletin Türkler olduğu"* safsatasından ibarettir. Fransa'nın Cezayir'de; Rusya'nın Türkistan ve Balkanlar'da; Sırp, Yunan ve Bulgarların Balkanlar'da yaptığı asla soykırım ve katliam olarak değerlendirilmemektedir. Buna rağmen güya Karadeniz Bölgesi'nde Rumları soykırıma maruz bıraktığımız yalanı destek bulabilmektedir. Ayrıca anlı şanlı dostumuz Yuna-

nistan, Mustafa Kemal Atatürk'ün doğduğu evin yanı başına, üstelik Türk Kurtuluş Savaşı'nın başlangıç tarihi olarak kabul edilen 19 Mayıs'ı da yıldönümü olarak kabul ederek *"Pontus anıtı"* dikebilmektedir.

İşin ilginç bir tarafı da bu Pontus işini bilenlerin, buna kafa yoranların sayısının iki elin parmaklarını geçmemesidir. Sokağa çıkıp sorduğumuzda bu konuda bilgisi olanlar yok denecek kadar azdır. Bir dönemler tarihî hafızamız olan arşiv belgelerimizin kâğıt yapılmak üzere Bulgaristan'a satıldığı bu ülkede halkımıza haklı olduğumuz Ermeni meselesini bile anlatamamışken bir de buna Pontus meselesinin eklenmesi garip bir olaydır. Sadece hafızalarda tutulması kâfi olacak mevzu; 1821 yılında Mora Yarımadası'nda 15.000 Türk'ü hunharca katleden Yunanlıların, Kurtuluş Savaşı sırasında, Batı Anadolu'dan Sakarya'ya kadar olan coğrafyada kadın erkek, yaşlı genç, çoluk çocuk demeden yaptıkları katliam ve tecavüzleridir.

Ülkemizde uzun süredir Karadeniz Bölgesi'ne yönelik tartışmalar zaten sürmektedir. Moskova'da 100 kadar Pontus Rumu, atalarının; Türkler tarafından 1915-1923 yılları arasında topluca katledildiği iddiasıyla ortaya çıktılar. Bu gruba göre söz konusu dönemde yaklaşık 350.000 Pontus Rumu topluca katledildi. Bugünkü Türk Devleti, bu katliamı resmen tanıyarak onların torunlarından özür dilemeliydi... Hele hele AB'ye girme aşamasında olan Türkiye için bu bir şart hâline getirilmeliydi. Bu durumda artık yeni bir *"baş ağrımız daha oldu"* diye düşünmek yanlış olmayacaktır. Bu da gösteriyor ki ABD'deki en güçlü lobilerden birinin Rumlar olduğu göz önüne alındığında, bugüne kadar sesleri çıkmayan bu kesim, sadece Rusya'da değil bütün dünyada karşımıza çıkacaktır. Bu kesimin de aynen Erme-

niler gibi, adım adım ilerleyecekleri ve isteklerinin birbirini takip edeceğini söylemek için müneccim olmaya gerek yoktur. Yunanistan'da Pontus Anıtı dikilmesi ile Moskova'daki taleplerin birbiriyle irtibatlı olduğu, bu minval üzere de ana hedefinin çok önceden belirlendiği aşikârdır. Bütün bunların ülkemizin kurtuluşunun altın anahtarı veya adımı sayabileceğimiz 19 Mayıs'a denk gelmesi ise belki de bizi uyandırması gereken bir durum olmalıdır. Çünkü bir yandan Fransa'da yaşanan ama belli bir dönem uyutulan tasarı, diğer taraftan bugüne kadar olmayan Pontus hareketi hiç de hayra alamet değildir. Bütün bunlara ilaveten bir kısım devlet adamlarımızın ve halkımızın dıştaki gelişmeler yerine içeriye bakmaları ve ne yazık ki akıl almaz basit konularla cebelleşmeleri de kaygıyı artıran bir başka konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Millî mücadele büyük fedakârlıklarla cephede düşman kuvvetlerine, dâhilde ise çeşitli isyanlar ve tehditlere karşı yürütülmüş, sonu zaferle bitirilmiş bir harekettir. Yayına hazırlamış olduğumuz bu eser, şanlı bir mücadele tarihinin bir iç meselesi olan Pontus'u günümüzle irtibatlandırarak, biraz da nükteli bir şekilde ele almayı hedeflemiştir.

Pontus meselesi aslına bakılırsa Fransız İhtilali'nin doğurduğu milliyetçilik akımının XIX. asır boyunca geliştirdiği fikirlerin XX. asra bir aks-i sedasıdır. Bilindiği üzere Karadeniz Bölgesi'nde yaşayan Rumlar ve bununla beraber başta Yunanistan olmak üzere batılı güçler, Osmanlı'yı parçalamak, akabinde de Anadolu'da filizlenen millî mücadeleyi akamete uğratmak gayesiyle hararetli bir çalışma içersine girmişlerdi.

Rumlar, Batum'dan İnebolu'ya kadar uzanan Karadeniz sahilinde, Trabzon merkezli bir Rum-Pontus devleti

kurmak hayalindeydiler. Tarihî kayıtlar, Trabzon'un vatanperver Müslüman-Türk halkının bu emeli fark etmesi ile harekete geçmiş olduğunu ve bu sinsi oyunu bozmak için ilk olarak Şubat 1919'da *"Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti"*ni kurduklarını yazmaktadır.

Cemiyet akabinde Rum ve Ermeni tehlikesine karşı başta Erzurum olmak üzere Doğu Anadolu'da kurulmuş olan cemiyetlerle iş birliğine gitmiştir. Bu birlikte hareket etme fikri, Mustafa Kemal'in IX. Ordu Müfettişi olarak Anadolu'ya geçtiği ve akabinde toplanan Erzurum Kongresi'nden sonra daha da kuvvetlenmiştir. Mustafa Kemal daha Samsun'a çıktığı tarihte Rum çetelerinin sinsi faaliyetlerini tespit etmişti.

Yunanistan, 1916-1923 yılları arasında, Anadolu'nun Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yaşayan Ortodoks-Rum nüfusun, Türk makamlarının sistematik imha politikasının kurbanı olduğunu ve ancak Yunanistan'a sığınabilenlerin canlarını kurtardıklarını iddia etmektedir. Yunan Parlamentosu, 24 Şubat 1994 tarihinde; 19 Mayıs'ı *"Pontus, Yunanlıların Türklerce Katlini Anma Günü"* olarak kabul etmiştir. Ancak tarih, Yunan iddialarıyla çatışmakta ve çok farklı bir yönü işaret etmektedir.

Yunanlı politikacıların konuşmalarında sık sık tekrarladıkları *"Türkiye'nin kan kaybından ölmesi için, yaralarını kaşıyacağız..."* yönündeki politikalarının bir ürünü olan Pontus, Atina'yı bağlayan bir mesele değildir. 1922'den önce Doğu Karadeniz sahillerinde yaşayanlar, sadece Devlet-i Âliyye'de hayatlarını idame eden azınlıklardan biri olan Bizans kökenli Rumlardı. Bunlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları dâhilinde 450 yıl huzur içinde yaşamış, imparatorluğun zenginliklerinden fazlasıyla payını almış olan

Hristiyanlardı. Yunanistan ile uzaktan veya yakından hiçbir kan bağları yoktu.

Aynı zamanda Yunan emperyalizmi, Anadolu Rumlarının felaketi olmuştur. Venizelos'la başlayan *"Megalo İdea"* politikası, Türkiye'deki Rumları ayaklandırarak toprak talepleriyle devlete isyan ettirmiştir. Tıpkı 1820'lerde olduğu gibi Rus, İngiliz ve Fransız tahrikleriyle Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları dâhilinde bulunan değişik kökenden milletlerin Türklere karşı ayaklandırıldıkları gibi Rumlar da isyan ettirilmek istenmişti. Bu hareketin asıl gayesinin; bir Yunan Devleti kurmak değil, yabancı büyük devletlerin Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalayarak yer altı ve yer üstü zenginliklerini yağmalamak için takbik sahasına koydukları politikalar olduğunu Yunanlı tarihçiler bile yazmaktadır. Göz ardı edilemeyecek bir gerçek de aradan neredeyse bir asır geçmesine rağmen Türkiye Cumhuriyeti'ni; *"Rum-Pontus Devleti"*, *"Ermeni Devleti"* ve *"Kürt Devleti"* şeklinde parçalama çabası içinde bulunanların hâlen var olduğu gerçeğidir.

Önceleri basit bir folklorik öge olan *"Pontus"* terimine, 1974 Kıbrıs Harekâtı'ndan sonra, Türkiye aleyhine hasımane duyguları körüklemek gayesiyle ideolojik bir mânâ da yüklenmiştir. Yunanlı siyasiler *"Pontus fikri"*nin sömürülmesinin, Türk devletinin temelini meydana getiren politik ve kültürel ilkeleri berhava etme çabalarına hizmet edeceğini ve Batı Trakya'daki Türk azınlık mensuplarını kovmak için bir gerekçe teşkil edeceğini düşünmüşlerdir.

Yunan tarafının öncelikli hedefi, muhtemelen mikro milliyetçi duyguları kışkırtmak suretiyle Türkiye'nin çok kültürlü etnik yapısında istikrarsızlık ortaya çıkarmaktır. Gayesi; Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozmak, dolayı-

sıyla Yunanistan'ın Megalo İdea hedefine ulaşma çabası olduğu söylenebilir.

Gerçekten de Yunan Hükümeti, Türklerin yoğun olarak yaşadığı Batı Trakya'nın demografik yapısını değiştirme çabası içerisinde, eski Sovyetler Birliği topraklarından göç eden 120.000 Pontuslu Rum'u Batı Trakya'ya yerleştirmiştir. Yunanca'yı bile bilmeyen bu göçmenlere; Yunanlıların, Türkleri bölgeden uzaklaştırma planı doğrultusunda Batı Trakya'ya yerleştirilmelerini kabullensinler diye zoraki bir *"Pontus kimliği"* enjekte edilip pompalanmaktadır.

Hazırlamış olduğumuz bu eseri dört ana bölümde ele aldık. Konuyu daha ziyade Karadeniz Bölgesi'nde Rum çetelerinin faaliyetlerine ek olarak dışarıdan bu konuya verilen destek ve bunun karşılığında dâhildeki faaliyetlere yer verilmiştir. Eserin son kısmında ise günümüzde Pontusçuluk gayesiyle yapılan ve güzel ülkemizin haksız şekilde mağdur edilmek istenmesine dair gelişmeler değerlendirilmiştir. Eseri hazırlarken değinmiş olduğumuz her konu aslında başlı başına birer çalışma mevzuu olabilecek büyüklüktedir. Lakin konunun bir bütün olarak, okuma merakı olan insanlara derli toplu bir şekilde sunulması ve tarihî süreç içerisinde konunun nasıl geliştiğini gösterebilmek gayesiyle böyle bir çalışmanın yapılmasını daha uygun gördük. Eserin kaleme alınmasındaki diğer bir gayemiz de Hüseyin Mümtaz beyefendinin *"Karadeniz'in Kitabı"* adlı eserinde de belirttiği üzere Karadenizli Müslüman-Türk evladı olarak en azından safımızı belli etmektir.

Eserin yayına hazırlanması sırasında göstermiş oldukları yakın ilgi, yönlendirme, tenkit ve her nevi yardımlarından dolayı başta hemşehrim *Doç. Dr. Mualla Uydu Yücel* hanımefendiye sonsuz teşekkürler ediyorum. Eserin yazım

ve tashih işlerinde emeğini esirgemeyen değerli dostum Dolunay Bilgisayar'ın sahibi *Bilal Şimşek*'e teşekkürü borç bilirim. Eserin kaleme alındığı günden itibaren maddi ve manevi katkılarından, eser için kaynak temininden editörlük çalışmasına varıncaya kadar her safhasında emeği olan sevgili kardeşim *Arş. Gör. Dr. Cihan Piyadeoğlu*'na minnet ve şükranlarımı belirtmeden geçemeyeceğim. Ayrıca böyle bir eserin kaleme alınması için teklifinde ısrar eden *Kadri Akyüz* beyefendiye, eserin basılması ve dağıtımının yapılmasını üstlenen Togan yayınevi ve çalışanlarına da teşekkür ediyorum.

Ömer Kul

İstanbul/Atışalanı, 2008